

समुदाय विकासाकरिता स्वयंसेवी संस्थामार्फत
नवजात अर्भकाची घरच्या घरी काळजी घेण्यासंदर्भात
राबवावयाच्या कार्यक्रमाबाबत

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : वि.कें.अ-२००५/प्र.क्र.७५/का.८
मंत्रालय, मुंबई
दिनांक : १५ मार्च, २००७

प्रस्तावना : मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी बालमृत्यूच्या संदर्भात विविध वर्तमानपत्रात प्रसिध्द झालेल्या बातमीच्या अनुषंगाने स्वतःहून रिट याचिका क्र. ५६२९/२००४ दाखल करून घेतली होती. या याचिकेवर दिनांक ८.७.२००४ रोजी सुनावणी होऊन उच्च न्यायालयाने शासनास अल्पकालीन व दीर्घकालीन उपाययोजना करण्याबाबत निर्देश दिलेले आहेत. उच्च न्यायालयाने दिलेल्या निर्देशानुसार जिल्ह्यातील आरोग्य, आरोग्य शिक्षण, अन्न, सुरक्षा इत्यादि क्षेत्रात कार्यरत असलेल्या नामांकित स्वयंसेवी संस्थांमार्फत बालमृत्यू, कुपोषण इत्यादि कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेमध्ये स्वयंसेवी संस्थांचा सहभाग व सामुहिक सहभागाचे महत्त्व लक्षात घेता स्वयंसेवी संस्थांमार्फत असे कार्यक्रम राबविण्यासंदर्भात सूचित केलेले आहे. (That the system developed by Dr Bangs institution SEARCH of female health messenger is implemented in all villages through N.G.O. and Voluntary Organistaion) तसेच योजना आयोगाने सुध्दा नवजात अर्भकाची काळजी घेण्याबाबतचा प्रस्ताव राबविण्यात यावा असे सुचविले आहे आणि मा.मुख्यमंत्री यांचेकडे सेव्ह द चिल्ड्रेन या संस्थेने सादर केलेल्या प्रस्तावाच्या अनुषंगाने बैठक आयोजित करण्यात आलेली होती.

शासन निर्णय -- डॉ. अभय बंग, सर्च, यांनी त्यांचे संस्थेमार्फत नवजात अर्भकाची काळजी घेण्याबाबत जी पध्दती विकसीत केलेली आहे ती पध्दत अवलंबून राज्यातील अतिसंवेदनशील जिल्ह्यामध्ये स्वयंसेवी संस्थांच्या सहभागाने प्रस्ताव राबविण्याबाबत ३० ऑगस्ट, २००४ रोजी मा. मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या बैठकीत चर्चा झाली होती. योग्य स्वयंसेवी संस्थेची शिफारस करण्यास डॉ. अभय बंग यांना विनंती केली होती. त्यांनी विकसीत केलेल्या सर्च पॅटर्नप्रमाणे या विभागास खालील अ.क्र.१,२,३ व ४ वरील संस्थांचे प्रस्ताव प्राप्त झालेले आहेत. सदर संस्था डॉ. बंग यांच्या मार्गदर्शनाखालील अंकूर या संस्थेचा भाग म्हणून राज्यात विविध भागात काम करीत आहे. याशिवाय SEARCH PATTERN च्या धर्तीवर परंतू इतर काही उपक्रमांत उत्पन्न वाढीच्या योजनेचा व HBNC चा समावेश असणारे दोन प्रकल्प (अनु.क्र..५,६) प्राप्त झालेले आहेत.

- १) सोसायटी फॉर रुरल अँड अर्बन जॉइन्ट अॅक्टिव्हिटीज, नागपूर (srujan)
- २) वचन, नाशिक
- ३) महान, अमरावती
- ४) जनरथ आदिवासी विकास संस्था, शहादा जि. नंदुरबार
- ५) लोकसमन्वय प्रतिष्ठान, शिवराम नगर, तळोदा ,जि. नंदूरबार
- ६) Save the children India, Mumbai

२. Community Based Health Scheme साठी तत्त्वतः केंद्र शासनाकडून प्राप्त झालेल्या एकवेळचे अर्थसहाय्यामधून रुपये २.०० कोटी एवढा निधी उपलब्ध झालेला आहे.
३. वरील संस्थांमार्फत हा कार्यक्रम राज्यातील नंदुरबार, नाशिक, अमरावती, यवतमाळ या जिल्ह्यातील अतिमागसलेल्या आदिवासी तालुक्यामध्ये राबवावयाचा आहे या संस्थांची प्रकल्प क्षेत्र, आदिवासी लोकसंख्या, प्रकल्पाचे विशिष्ट उद्देश आणि आदिवासी लोकसंख्येस होणारे फायदे माहिती परिशिष्ट "अ" मध्ये दर्शविलेली आहे.
४. सदर कार्यक्रमाची अंमलबजावणी परिशिष्ट "ब" मध्ये दर्शविण्यात आल्याप्रमाणे करण्यात यावी.
५. राज्यातील आदिवासी भागातील बालमृत्यूचे प्रमाण कमी करणे, गरिबी निर्मुलन करणे, आदिवासींचे स्थलांतरण रोखणे इत्यादि कार्यक्रम राबविण्यास खालील संस्थांना पुढीलप्रमाणे निधी उपलब्ध करून देण्यात येत आहे.

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	संस्थेने मागणी केलेला निधी (रुपये)	संस्थेस उपलब्ध करून द्यावयाचा अपेक्षित निधी (रुपये लाखात)
१	सोसायटी फॉर रुरल ॲण्ड अर्बन जॉइन्ट ॲक्टिव्हिटीज, पांढरकवडा (srujan)	रु. ७७७२३७७/-	३२.००
२	वचन, नाशिक	रु. ७५८७६३२/-	४०.००
३	महान, अमरावती	रु. ३२६९९८४/-	३२.००
४	जनरथ आदिवासी विकास संस्था, शहादा, जि. नंदुरबार	रु. ४३९६९७२/-	३८.००
५	लोकसमन्वय प्रतिष्ठान, शिवराम नगर, तळोदा, जि. नंदुरबार	रु. ५३६७२७५/-	३०.००
६	Save the children India, Mumbai	रु. २८२७५५०/-	२८.००
एकूण		रु. ३९९४९७९०/-	२००.००

६. वरील संस्थांमार्फत कार्यक्रमाची अंमलबजावणी खालील दर्शविलेल्या तालुका/ गावांमध्ये करण्यात यावी --

जिल्हा	तालुका	गावांची संख्या
नंदुरबार	अक्कलकुवा	२५
अमरावती	चिखलदरा, धारणी	१०
यवतमाळ	झरी जामणी - केळापूर	३३
नाशिक	इगतपूरी - त्र्यंबकेश्वर	२०
अमरावती	धारणी	३३
नंदुरबार	धडगांव	१७

७. सदर कार्यक्रमाकरिता आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांना आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून या शासन निर्णयान्वय घोषित करण्यात येत आहे.

८. सदर कार्यक्रमाकरिता केंद्र शासनाने उपलब्ध करून देण्यात आलेला निधी आयुक्त, आदिवासी विकास नाशिक यांच्या अधिनस्त नियोजन विभागामार्फत ठेवण्यात येणार आहे. आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांनी सदरहू निधी संबंधित संस्थांना आहारित करून अदा करावा व त्याबाबतची उपयोगिता प्रमाणपत्रे शासनास सादर करावीत.

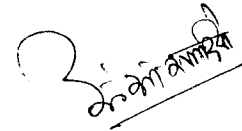
९. सदरहू संस्थांना निधीचे वितरण करताना आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांनी मेमोरेडम ऑफ अंडरस्टॅंडिंग करावा.

१०. सदर संस्थांच्या कामकाजावर देखरेख व नियंत्रण आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक हे ठेवतील व सदर कार्यक्रमाची अंमलबजावणी परिशिष्ट "अ" मध्ये दर्शविलेल्या लक्षितानुसार होते किंवा नाही याबाबतचा त्रैमासिक आढावा घेऊन अहवाल शासनास सादर करतील.

११. सदर शासन निर्णय नियोजन विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.९/१८८८, दि.६.३.२००७ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

१२. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर उपलब्ध करून देण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २००७०३१५१७५८२९००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

(शं. सा. रणदिवे)
कार्यासन अधिकारी

प्रति,

सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई

सचिव, महिला व बालविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक

आयुक्त, एकात्मिक बालविकास सेवा प्रकल्प, नवी मुंबई.

संचालक, आरोग्यसेवा, मुंबई.

सर्व अपर आयुक्त, आदिवासी विकास,

सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प

सह संचालक, माहिती व प्रसिध्दी संचालनालय, मुंबई

सह संचालक, आरोग्य संचालनालय, मुंबई

जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद, नंदुरबार/नाशिक/अमरावती/यवतमाळ

मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, नंदुरबार/नाशिक/अमरावती/यवतमाळ

जिल्हा कोषागार अधिकारी, नंदुरबार/नाशिक/अमरावती/यवतमाळ.

महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई/ नागपूर

महालेखापाल (लेखा परिक्षा), मुंबई/ नागपूर

नियोजन विभाग (का.१४१४) मंत्रालय, मुंबई
मा. मंत्री (आ.वि.) यांचे खाजगी सचिव
मा. राज्यमंत्री (आ.वि.) यांचे खाजगी सचिव
आदिवासी विकास विभागातील सर्व कार्यासने
सर्व सह सचिव/ उप सचिव, आदिवासी विकास विभाग
कक्ष अधिकारी (का.७) आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
संचालिका, स्रुजान (Society for Rural and Urban joint Activities, Nagpur), पो. बॉक्स नं.१,
पांढरकवडा, तालुका केलापूर जि. यवतमाळ -४४५ ३०२
संचालिका, वचन (Voluntary Association for Community Health And Nurture), "वसुंधरा,
बंगला" शिवाजी नगर, विजय ममता टॉकीज जवळ, नाशिक- पुणे रोड, नाशिक-४२२ ००६.
अध्यक्ष, महान, महात्मा गांधी ट्रायबल हॉस्पिटल, मेन रोड, धारणी जि. अमरावती -४४४ ७०२
लोकसमन्वय प्रतिष्ठान, शिवराम नगर, तळोदा, जि. नंदुरबार -४२५४१३
संचालिका, सेव्ह द चिल्ड्रन इंडिया, ४-८, स्वप्नलोक, ४७, जगमोहनदास मार्ग, मुंबई-४०० ०३६.
संचालक, जनरथ आदिवासी विकास संस्था, प्लॉट नं.८, रामगिरी, विजयनगर, शहादा, जि. नंदुरबार -४२५४०९
निवड नस्ती (का.८)

परिशिष्ट "अ"

शासन निर्णय क्रमांक : वि.के.अ-२००५/प्र.क्र.७५/का.८, दिनांक : १५ मार्च, २००७

प्रकल्पाचा सारांश

१) संस्थेचे नाव :- SRUJAN

१	संस्थेचे नाव	SRUJAN
२	प्रकल्पाचे नाव	नवजात अर्भकाची घरच्याघरी काळजी घेणे.
३	संस्थेमार्फत राबविण्यात येणारे इतर प्रकल्प	भूगर्भातील पाणी संशोधन, कोलामाच्या शोषणाविरुद्ध आवाज उठविणे, स्त्रियांच्या अधिकाराविषयी जाणीव जागृती.
४	प्रकल्पाचे उद्दिष्ट	१) शैक्षणिक कार्यक्रम २) आरोग्य विषयक कार्यक्रम ३) आर्थिक विकास विषयक कार्यक्रम ४) सामाजिक कार्यक्रम
५	प्रकल्पाचे स्वरूप	
	अ) आरोग्य	आरोग्य
	ब) उत्पन्न वाढीच्या योजना	----
	क) अधिकाराविषयी जागृती	----
	ड) पोषण	----
	इ) रोजगार	----
६	प्रकल्प राबविल्यानंतर विशिष्ट साध्य होणारे उद्दिष्ट	१) आरोग्य दुतामार्फत ३३ गावामधील अर्भक मृत्यू दर २० टक्के पर्यंत कमी करणे. २) मार्बीडीटी आणि मॉर्टॅलिटी दर ३०टक्के पर्यंत आणणे. ३) ७० टक्के प्रसूती प्रशिक्षित आरोग्य दूतामार्फत करण्यात येतील.
७	प्रकल्पाचे क्षेत्र	झरीजामणी, ता. केळापूर, जिल्हा यवतमाळ
८	ए) एकूण लोकसंख्या	२२,०००
	बी) आदिवासी लोकसंख्या	१७,०००
	सी) एकूण आदिवासी कुटुंबे	२,७५२
९	प्रकल्पाचा कालावधी	५ वर्षे
१०	प्रकल्पाचा एकूण खर्च	रु. ७७,७२,३७७/-
	आवृत्ती	रु. ७२,३३,५२९/-
	अनावृत्ती	रु.५,३८,८५६/-
	वर्षनिहाय खर्च	
	१ ले वर्ष	रु.१७,७४,२९२/-
	२ रे वर्ष	रु.१५,५४,२८२/-
	३ रे वर्ष	रु.१४,८७,७६९/-
	४ थे वर्ष	रु.१४,९८,५९९/-
	५ वे वर्ष	रु.१४,५७,६०३/-

२. संस्थेचे नाव :- वचन

१	संस्थेचे नाव	वचन
२	प्रकल्पाचे नाव	इगतपुरी आणि त्र्यंबकेश्वर तालुक्यातील २० आदिवासी गावांमधील अर्भक मृत्यू दरात घट करणे.
३	संस्थेमार्फत राबविण्यात येणारे इतर प्रकल्प	-----
४	प्रकल्पाचे उद्दिष्ट	१) आदिवासी समुदायाचा पुढाकार वाढविणे २) आदिवासी महिलांचा विकासात सहभाग वाढविणे.
५	प्रकल्पाचे स्वरूप	
	अ) आरोग्य	आरोग्य
	ब) उत्पन्न वाढीच्या योजना	-----
	क) अधिकाराविषयी जागृती	-----
	ड) पोषण	-----
	इ) रोजगार	-----
६	प्रकल्प राबविल्यानंतर विशिष्ट साध्य होणारे उद्दिष्ट	इगतपुरी आणि त्र्यंबकेश्वर तालुक्यातील आदिवासी गावांमधील अर्भक मृत्यू दर कमी करणे.
७	प्रकल्पाचे क्षेत्र	त्र्यंबकेश्वर, ता. इगतपुरी, जि. नाशिक
८	ए) एकूण लोकसंख्या	३२,८२६
	बी) आदिवासी लोकसंख्या	३२,८२६
	सी) एकूण आदिवासी कुटुंबे	५,४०२
९	प्रकल्पाचा कालावधी	५ वर्षे
१०	प्रकल्पाचा एकूण खर्च	रु. ७५,८७,३६२/-
	आवर्ती	रु. ६०,१४,६४७/-
	अनावर्ती	रु. १५,७२,७१५/-

३. संस्थेचे नाव :- महान

१	संस्थेचे नाव	महान
२	प्रकल्पाचे नाव	मेळघाट क्षेत्रात अर्भक मृत्यूदर कमी करणे.
३	संस्थेमार्फत राबविण्यात येणारे इतर प्रकल्प	युवक प्रशिक्षण कार्यक्रम, व्यसनमुक्ती शिबिरे, कुपोषण शोध मोहिम, अंगणवाडी मुलांची तपासणी
४	प्रकल्पाचे उद्दिष्ट	१) घरगुती उपायावर आधारित मातेची काळजी घेणे, अर्भकाची काळजी घेणे, २) बालकाची काळजी, अर्भक मृत्यूदर कमी करणे (३७ गावामधील अर्भक मृत्यूदर कमी करणे)
५	प्रकल्पाचे स्वरूप	
	अ) आरोग्य	आरोग्य
	ब) उत्पन्न वाढीच्या योजना	-----
	क) अधिकाराविषयी जागृती	-----
	ड) पोषण	पोषण
	इ) रोजगार	-----
६	प्रकल्प राबविल्यानंतर विशिष्ट साध्य होणारे उद्दिष्ट	१) मेळघाटमधील १९ गावांतील बाल मृत्यूदर पुढील ५ वर्षात ३० % कमी होईल. २) मेळघाटमधील १९ गावांतील मुलांमधील कुपोषणाचे प्रमाण पुढील ५ वर्षात ३० % कमी करणे.
७	प्रकल्पाचे क्षेत्र	तालुका - धारणी, जिल्हा- अमरावती
८	ए) एकूण लोकसंख्या	३४,०००
	बी) आदिवासी लोकसंख्या	३४,०००
	सी) एकूण आदिवासी कुटुंबे	४,५००
९	प्रकल्पाचा कालावधी	३ वर्षे ६ महिने
१०	प्रकल्पाचा एकूण खर्च	रु. ३२,६९,९८४/-
	आवर्ती	रु. २१,८८,३२४/-
	अनावर्ती	रु. १०,८१,६६०/-
	वर्षानिहाय खर्च	
	१ ले वर्ष	रु. १७,८९,०१४/-
	२ रे वर्ष	रु. ७,२८,७५४/-
	३ रे वर्ष	रु. ७,५२,२१४/-

४. संस्थेचे नाव :-जनरथ आदिवासी विकास संस्था, शहादा जि. नंदुरबार

१	संस्थेचे नाव	जनरथ आदिवासी विकास संस्था, शहादा जि. नंदुरबार
२	प्रकल्पाचे नाव	नवजात अर्भकाची घरच्याघरी काळजी घेणे.
३	संस्थेमार्फत राबविण्यात येणारे इतर प्रकल्प	एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प-इंडिया एक यांचे मार्फत १६ समुहामध्ये महात्मा फुले शिक्षण हमी योजना कार्यक्रम
४	प्रकल्पाचे उद्दिष्ट	१)शैक्षणिक कार्यक्रम २) आरोग्य विषयक कार्यक्रम ३) आर्थिक विकास विषयक कार्यक्रम ४)सामाजिक विषयक कार्यक्रम ५) निवडलेल्या क्षेत्रांमध्ये अर्भक मृत्यू दर कमी करणे
५	प्रकल्पाचे स्वरूप	
	अ) आरोग्य	आरोग्य
	ब) उत्पन्न वाढीच्या योजना	-----
	क) अधिकाराविषयी जागृती	-----
	ड) पोषण	-----
	इ) रोजगार	-----
६	प्रकल्प राबविल्यानंतर विशिष्ट साध्य होणारे उद्दिष्ट	५ वर्षांखालील आदिवासी १७ गावातील बाल मृत्यू, अर्भक मृत्यू दर कमी होईल.
७	प्रकल्पाचे क्षेत्र	ता. धडगांव, जि. नंदुरबार
८	ए) एकूण लोकसंख्या	१३,६१८
	बी) आदिवासी लोकसंख्या	१३,६१८
	सी) एकूण आदिवासी कुटुंबे	२,०९५
९	प्रकल्पाचा कालावधी	५ वर्षे
१०	प्रकल्पाचा एकूण खर्च	रु. ४३,१६,९७२/-
	आवर्ती	रु. ३५,६२,४७२/-
	अनावर्ती	रु. ७,५४,५००/-
	वर्षानिहाय खर्च	
	१ ले वर्ष	रु. १०,६६,८५०/-
	२ रे वर्ष	रु. ७,७५,०५०/-
	३ रे वर्ष	रु. ७,७०,८९०/-
	४ थे वर्ष	रु. ८,४२,५१५/-
	५ वे वर्ष	रु. ८,६१,६६७/-

५. लोकसमन्वय प्रतिष्ठान

१	संस्थेचे नाव	लोकसमन्वय प्रतिष्ठान
२	प्रकल्पाचे नाव	आदिवासी समुदायाचा विकास आणि नवजात अर्भकाची काळजी
३	संस्थेमार्फत राबविण्यात येणारे इतर प्रकल्प	संस्थेमार्फत १३ प्रकल्प राबविण्यात येत असून या प्रकल्पात महाराष्ट्र राज्य आरोग्य सेवा सहाय्यक अंतर्गत प्रस्ताव, एमएचएसडीपी संदर्भात आरोग्य विषयक प्रस्ताव, युनिसेफ सहाय्यातर्गत ग्राम आरोग्य संवर्धन, किर्तीदल कार्यक्रम, स्वयंसहाय्य बचत गट स्थापन करणे, युएनएफडीए अंतर्गत आयपीडी प्रस्ताव, महिला आणि समुदाय विकास कार्यक्रम,
४	प्रकल्पाचे उद्दिष्ट	<p>दीर्घकालीन उद्दिष्ट</p> <p>१) सर्च मॉडेलची अक्कलकुवा तालुक्यातील २५ गावात अंमलबजावणी करणे आणि त्या माध्यमातून अर्भक मृत्यू आणि बालमृत्यू दर कमी करणे</p> <p>२) आरोग्य शिक्षण, आरोग्य विषयक जनजागृती यामध्ये लोकांचा सहभाग मिळविणे आणि स्थानिक उत्पन्नवाढीची साधने निर्माण करताना आदिवासींना स्वयंपूर्ण बनविणे, दारिद्र्य निर्मुलन करणे आणि त्यांचे हंगामी स्थलांतर थांबविणे,</p> <p>अल्पकालीन उद्दिष्टे (२ वर्षे)</p> <p>सर्च मॉडेल</p> <p>स्थानिक आदिवासी महिलेची आरोग्य सखी म्हणून निवड करणे आणि तिच्या माध्यमातून निवड करण्यात आलेल्या गावामध्ये नवजात अर्भक शोधणे, प्राथमिक अवस्थेत आरोग्य विषयक काळजी घेणे, अंधश्रद्धा निर्मूलन, किशोरी विकास मंच इत्यादीचा सहभाग व आदिवासींना इतर योजनांची माहिती उपलब्ध करून देणे.</p>
५	प्रकल्पाचे स्वरूप	
	अ) आरोग्य	१) आरोग्य
	ब) उत्पन्न वाढीच्या योजना	उत्पन्नवाढीच्या योजना
	क) अधिकाराविषयी जागृती	३) अधिकाराविषयी जागृती
	ड) पोषण	-----
	इ) रोजगार	-----
६	प्रकल्प राबविल्यानंतर विशिष्ट साध्य होणारे उद्दिष्ट	<p>संस्थेने निवड केलेल्या २५ गावांमध्ये गुणात्मक व संख्यात्मक असे दृश्य परिणाम दिसून येतील.</p> <p>(१) गुणात्मक परिणाम :-</p> <p>प्रकल्पात राबविण्यात येणाऱ्या २५ गावामध्ये १००० कुटुंबाच्या राहण्याच्या दर्जात प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष सुधारणा घडून येईल त्या भागामध्ये,</p> <p>अ) क्षमतावाढीच्या संदर्भात पुढीलप्रमाणे बदल दिसून येतील --</p>

- १) २५ गावातील २५० ग्राम किशोरी दलाच्या सभासदांची ३ ते ५ दिवसांचे प्रशिक्षण देऊन क्षमता वाढलेली दिसून येईल.
- २) १५० धान्य कोष समितीच्या सदस्यांची प्रशिक्षणाद्वारे क्षमता वाढविणे.
- ३) सेंट्रिय शेती पध्दतीच्या माध्यमातून ३७५ शेतकऱ्यांची २४ महिन्यांच्या बैठकीद्वारे कमी खर्चाची शेती करण्यासंदर्भात १० हेक्टर जमिनीवर प्रात्यक्षिके करण्यात येतील.
- ४) १५० महिला दक्षता समितीच्या सदस्यांच्या १२ मिटींगद्वारे ६ दिवसांच्या प्रशिक्षण घेऊनक्षमता वाढविण्यात येईल. आणि १०० मेळावे घेण्यात येतील.
- ५) ३७५ पौगंडावस्थेतील मुलींचे किशोरी विकास मंचामार्फत १०० मेळावे आणि २४ अर्धा दिवसाचे सत्र घण्यात येतील.

ब) सामाजिक आर्थिक

- १) ६०० कुटुंबांच्या प्रमुखांना दुग्धव्यवसाय, मध गोळा करणे, तूरडाळ प्रक्रिया, बेकरी आणि अंबांडी सरबत, बांबू क्राफ्ट इत्यादिबाबत प्रशिक्षण देणे. या माध्यमातून ३०० कुटुंब हे दारिद्र्य रेषेच्या वर येतील
- २) अन्न सुरक्षा संदर्भात धान्यकोषाची स्थापना करणे
- ३) ९०० कि.मी. परिसरात २५००० प्लॅन्टेशनची निर्मिती करणे आर्थिक विकास साध्य करणे.
- ४) ३०० कुटुंबांना किचन गार्डनाच्या माध्यमातून पोषण आहाराचा परवठा होईल.

क) जाणिव जागृती

- १) २५ गावातील सुमारे २५०० गावकऱ्यांना आरोग्य, शिक्षण, अधिकाराविषयी जाणिव जागृती अंधश्रद्धा निर्मुलन, स्थानिक संस्थांची कार्यपध्दती आणि विकास विषयक योजना इत्यादि विषयक जागृती निर्माण होईल.
- २) २५ गावातील १००० व्यक्तींना छापील साहित्याच्या माध्यमातून जागृती निर्माण होईल.

(२) संख्यात्मक परिणाम.

आरोग्य, शिक्षण, अधिकाराविषयी जाणिव जागृती, अंधश्रद्धा निर्मुलन, स्थानिक संस्थांची कार्यपध्दती आणि विकास विषयक योजना इत्यादि विषयक जागृती निर्माण झाल्यानंतर प्रकल्पाचे प्रकल्पाचे संख्यात्मक परिणाम खालील प्रमाणे दिसून येतील

- १) २५ गावामध्ये काय विकास साध्य झाला याबाबतची माहिती उपलब्ध होईल.

		<p>२) अधिकार आणि कर्तव्याची जाणीव झाल्यामुळे १०० टक्के जन्म आणि मृत्यूची नोंदणी होईल आणि त्यामुळे योग्य माहिती प्राप्त होईल.</p> <p>३) १०० टक्के गर्भवती महिलांची नोंदणी झाल्यामुळे १०० टक्के सुरक्षित प्रसूती हाईल. आणि या माध्यमातून बालमृत्यू आणि मातामृत्यू दरात घट होईल.</p>
७	प्रकल्पाचे क्षेत्र	तालुका- अक्कलकुवा , जिल्हा - नंदुरबार
८	ए) एकूण लोकसंख्या	१७,९५५
	बी) आदिवासी लोकसंख्या	१७,९५५
	सी) एकूण आदिवासी कुटुंबे	१,०००
९	प्रकल्पाचा कालावधी	२ वर्ष
१०	प्रकल्पाचा एकूण खर्च	रु. ५३,६७,२७५/-
	आवती	--
	अनावर्ती	--
	वर्षानिहाय खर्च	
	१ ले वर्ष	रु. १५,६२,६५०/-
	२ रे वर्ष	रु. ३८,०४,६२५/-

६. संस्थेचे नाव :- Save the children India, Mumbai

१	संस्थेचे नाव	Save the Children India,Mumbai
२	प्रकल्पाचे नाव	मेळघाट मधील आदिवासी मुलांचे आरोग्य, पोषण व शिक्षण या विषयीचा दर्जा सुधारणे
३	संस्थेमार्फत राबविण्यात येणारे इतर प्रकल्प	यू.एन.डी.पी अंतर्गत पिअर एज्युकेशन, शालेय पूर्व शिक्षण केंद्र, अपंगाची विशेष काळजी घेण्याबाबतचे कार्यक्रम.
४	प्रकल्पाचे उद्दिष्ट	१) ५ वर्षे वयोगटाखालील कुपोषित मुलांमधील बालमृत्यू प्रमाण कमी करणे २) आदिवासी मुलांमधील आरोग्य आणि पोषण विषयक दर्जा सुधारणे.
५	प्रकल्पाचे स्वरूप	मेळघाट मधील १० आदिवासी गावामधील मुलांचे आरोग्य, पोषण व शिक्षण या विषयीचा दर्जा सुधारणे
	अ) आरोग्य	आरोग्य
	ब) उत्पन्न वाढीच्या योजना	--
	क) अधिकाराविषयी जागृती	--
	ड) पोषण	पोषण
	इ) रोजगार	--
६	प्रकल्प राबविल्यानंतर विशिष्ट साध्य होणारे उद्दिष्ट	१) ग्रेड-२, ३ व ४ च्या अतिकुपोषित बालकांच्या श्रेणीमध्ये २१ टक्क्यावरून ३ टक्के आणि १५ टक्क्यावरून ३ टक्का घट करणे. २) आदिवासी कुटुंबांतील पोषण आहार घेण्याचे प्रमाण वाढविणे ३) बालकाच्या वाढीच्या विविध टप्प्यावर आवश्यक असलेला पोषक आहार घेण्याविषयी ज्ञान वाढविणे. ४) शाळेतील पटसंख्या वाढविणे.
७	प्रकल्पाचे क्षेत्र	तालुका- धारणी, जि. अमरावती
८	ए) एकूण लोकसंख्या	सुमारे ६५००
	बी) आदिवासी लोकसंख्या	६,५००
	सी) एकूण आदिवासी कुटुंबे	१,१२०
९	प्रकल्पाचा कालावधी	एक वर्ष
१० अ	प्रकल्पाचा एकूण खर्च	रु. २८,२७,५५०/-
	आवती	रु. ५,८४,१५०/-
	अनावर्ती	रु. २२,४३,४००/-
	वर्षनिहाय खर्च	--
	१ ले वर्ष	रु. २८,२७,५५०/-

परिशिष्ट "ब "

शासन निर्णय क्रमांक : वि.कें.अ-२००५/प्र.क्र.७५/का.८, दिनांक : १५ मार्च, २००७

अ) नवजात अर्भकाची (एचबीएनसी)कालजी घेण्याबाबतच्या प्रस्तावात राबवावयाची कार्यपद्धती

- १) आरोग्यदूताचे प्रशिक्षण
- २) आरोग्यदूतामार्फत देण्यात येणारी सेवा
- ३) पर्यवेक्षण
- ४) समुदायासमवेत विचार विनिमय
- ५) आरोग्यदूतामार्फत बालमृत्यूबाबतची आकडेवारी गोळा करणे.
- ६) आढावा बैठका
- ७) आकडेवारीचे पृथक्करण

ब) समुदाय विकासाच्या कार्यक्रमातर्गत खालील बाबींचा अर्तभाव आहे:-

- १) क्षमता वाढीचा कार्यक्रम
- २) सामाजिक आर्थिक विकासाचे कार्यक्रम.
- ३) जाणीव जागृती.

वरील टप्प्यामध्ये सदरहू कार्यक्रम राबविण्यात येणार आहे.